

BO'LAJAK MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI TARBIYACHILARINI KREATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHDA AKTEXNOLOGIYALARI

D. D. Sharipova

Pedagogika fanlari doktori, professor

Saydullayeva Nargis Ilhom qizi

Jizzax davlat pedagogika instituti, maktabgacha ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, AKTexnologiyalari, ijodiy rivojlanish, multimedia, elektron darslik, AKT vositalari, kreativlik.

Ключевые слова: дошкольное образование, ИКТ, творческое развитие, мультимедиа, электронные учебники, средства ИКТ, творчество.

Key words: preschool education, ICT, creative development, multimedia, electronic textbooks, ICT tools, creativity.

Annotatsiya / Аннотация / Abstract

Ushbu maqolada bo'lajak tarbiyachilarni kreativ kompetentligini rivojlantirishda axborot kommunikatsiya texnologiyalarining o'рни hamda talabalarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishning metodik ishlarida AKTdan samarali foydalanish haqida yoritilgan.

В данной статье рассматривается роль информационно-коммуникационных технологий в развитии творческой компетентности будущих педагогов и эффективное использование ИКТ в методической работе по развитию творческих способностей учащихся.

This article discusses the role of information and communication technologies in the development of creative competence of future teachers and the effective use of ICT in methodological work to develop the creative abilities of students.

Zamonaviy axborot texnologiyalarining ta'lim sohasiga kirib kelishi ta'lim usullari va o'qitish jarayonini yangicha va ijodiy yondashuv ya'ni kreativlik asosida tashkil etish shakllarini sifatli ravishda qulaylashtirish va o'zgartirish imkonini beradi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ta'lim tizimini modernizatsiyalashtirish jarayonining eng muhim qismidir. Bir tomondan, axborot – kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish, ikkinchi tomondan, ijodiy shaxsni rivojlantirishga qaratilgan texnologiyalar orqali ta'lim jarayonida samaradorlikni oshirish mumkin.

Boshqa sohalar qatorida maktabgacha ta'lim sohasida ham ilg'or axborot va pedagogik texnologiyalarni joriy etish va tarbiyachilarining AKT kompetentligini rivojlantirish, maktabgacha ta'lim tizimi hodimlarining innovatsion axborot-kommunikatsiya va pedagogika texnologiyalari sohasidagi bilim va malakasini oshirish, innovatsion ta'lim muhitini tashkil etish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 11.06.2019 yildagi 487-sonli "Maktabgacha ta'lim tizimiga ilg'or axborot va pedagogika texnologiyalarini joriy etish

chora-tadbirlari to'g'risida" Qarori qabul qilindi. Hozirgi vaqtda maktabgacha ta'lim amaliyotida AKTdan foydalanish asosan quyidagicha:

- o'quv faoliyati uchun illyustratsion va qo'shimcha materiallarni tanlash, stendlar, guruhlar, o'quv xonalari, bukletlar dizayni;
- bayramlar va boshqa tadbirlarning ssenariylari bilan tanishish;
- tajriba almashish;
- davriy nashrlar bilan tanishish,
- raqamli kameralar va fotosuratlarini tahrirlash dasturlaridan foydalanish;
- maktabgacha ta'lim muassasasining ish yuritishida kompyuterdan foydalanish, turli xil ma'lumotlar bazalarini yaratish;
- elektron pochta yaratish, saytga xizmat ko'rsatish;
- Power Point dasturida prezentatsiyalar yaratish.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida axborot texnologiyalaridan foydalanish, axborot jamiyatining jadal rivojlanishi, bolalarning bilim olishiga bo'lgan qiziqishlarini sezilarli darajada oshirishi tabiiy. AKT dan foydalanishga kreativ yondashuv narsalar yoki hodisalarning rangini, harakat va tovushini yangicha yaratishga, ijod mahsulotlarini, didaktik ta'minotini kreativ tarzda ishlab chiqishga imkon beradi. Bugungi kunda har qanday maktabgacha ta'lim tashkilotida tarbiyachi AKTdan foydalangan holda mashg'ulotlarni tashkil qilishi va o'tkazishi kerak. Bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachilarining kreativ kompetentligini rivojlantirishda ham AKTexnologiyalarining o'rnini beqiyos. Shu bois, oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak tarbiyachilarini kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishda AKTdan samarali foydalanishni tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Axborot texnologiyalari, bir tomondan, talabalar uchun turli xil ma'lumotlarni tezkor qabul qilish uchun kuchli vosita bo'lsa, ikkinchi tomondan, u ma'lumotni yoki muammoni o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshirish, shuningdek, vizualizatsiya, ilmiy xarakter va hususiyatlarni rag'batlantirishning samarali vositasidir. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari ta'limni rivojlantirishning yangi istiqbollari taqdim etadi va didaktik yondashuvlarni, shuningdek, ta'limni tashkil etishning uslubiy asoslarini sifat va tubdan o'zgartiradi.

Axborot texnologiyalarining asosiy vositalaridan o'quv jarayonida foydalanishdan asosiy maqsad quyidagilardir:

- talabalarning har taraflama aqliy fikrlash va tasavvurlash malakalarini rivojlantirish, ularni zamonaviy axborotlashgan jamiyatda mustaqil fikrlash va ishlashga tayyorlash, ya'ni har qanday murakkab jarayonlarni amalga oshirishda mustaqil qarorlar qabul qilish, o'zining fikrini va mulohazasini bayon qilishga o'rgatish, tirishqoq hamda izlanuvchanlik faoliyatini shakllantirish;

➡ barcha ta'lim tizimlarida o'qitish jarayonlarini tezlashtirish hamda ularning samaradorligini oshirish uchun yangi axborot va pedagogik texnologiyalarni yaratish va jalb etish;

➡ axborot-telekommunikatsion texnologiyalarining barcha imkoniyatlarini hamda dasturiy vositalarini ta'lim sohasiga joriy etish orqali uning mukammaligi, unumdorligi, sifati va samaradorligini oshirish;

➡ axborot-telekommunikatsion texnologiyalardan foydalangan holda talabalarning mustaqil ishlashini tashkil etish hamda shu orqali ularni mustaqil fikrlash va tasavvur qilish faoliyatini kengaytirish va faollashtirish;

➡ axborot-telekommunikatsion texnologiyalar yordamida fanlararo aloqalarni chuqurlashtirish, shu bilan birga zamonaviy texnologiyalarni barcha sohalarga tatbiq etish;

➡ tarmoq texnologiyalari asosida o'qitishning zamonaviy tizimlarini, shu jumladan masofadan o'qitish tizimini yaratish, tadbiq etish va takomillashtirish.

Bo'lajak tarbiyachilarini tayyorlaydigan oliy o'quv yurtlarida, talabalarga zamonaviy kompyuter va aloqa vositalaridan foydalanib, murakkab vaziyatlarda tezkorlik bilan bir qarorga kelish, axborotni qidirish, uni olish, kommunikativ bilimlarini va kreativ qobiliyatlarini rivojlantiruvchi texnik vositalar va multimedia texnologiyalari asosida ta'lim berish, berilayotgan bilimni tez va oson o'zlashtirilishi, ularning tushunarli va xotirada yaxshi saqlanishiga, tinglovchilarni va ularning oldida turgan muammolarni birgalikda munozara, loyihalash hamda olingan natijalarni tanqidiy tahlil qilish orqali, nostandart yechimlarni topish kabilarni ishlab chiqishga yondashishga yordam berayotganligi amalda o'z isbotini topmoqda. Ta'lim tizimida videokonferensiyalar tashkil qilinishi imkoniyatining yaratib berilganligi talabalarning fikr almashishi, erkin va ijodiy tafakkurini rivojlantirish va o'z fikrini to'g'ri va aniq yetkazib berish qobiliyatiga ega bo'lishida muhim omil bo'ladi.

Axborot texnologiyalarining moslashuvchanlik va interaktivlik xususiyatiga egaligi talabalarning o'zlashtirish darajasiga bog'liq holda o'tilgan mavzuni qaytarish, mavzu ustida ishlashlarni individual tempda amalga oshirish, shuningdek, tabiiy muloqotni imitatsiyalash, ya'ni, elektron darslik matni bilan talaba o'rtasida muloqot urnatib, surovnomalar, verbal, noverbal, ovoz va b. yordamida o'qituvchi mavjudligini xis etish imkoniyatini yaratadi. Bu turdagi texnologiyalar yordamida multimedia maxsulotlari, elektron albom, elektron atlas, raqamli video lavxalar, virtual stendlar, audio va video vizual materiallar, shuningdek, prezentatsiyalar tayyorlash imkoniyati mavjudki, ular ta'lim jarayonining qiziqarli tashkil etilishini ta'minlaydi. Qolaversa, ular vositasida talabalar, pedagoglarning xissiy-estetik tuyg'ulari shakllanadi. Bu esa shaxsning kreativligini rivojlantirishda muxim ahamiyatga ega.

Talabalarning kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishning metodik ishlarida AKTdan foydalanishda:

◆ Uslubiy ishlanmalar va hujjatlarni ishlab chiqish, tizimlashtirish va yig'ish (uzoq muddatli rejalar, eslatmalar, o'yinlar, musiqiy tanlov va boshqalar)

- ◆ Talabalar ijodiy rivojlanishining diagnostikasi (diagrammalar, grafikalar, jadvallar)
- ◆ Internet-resurslar (elektron pochta, qidiruv tizimlari, elektron konferensiyalar)
- ◆ Dunyo bo'ylab ta'lim sohasidagi etakchi mutaxassislar bilan tajriba, didaktik materiallar va qo'llanmalar almashish ko'zda tutiladi.

Bo'lajak tarbiyachilarining kompetentligini rivojlantirishda oliy ta'lim tarbiyachilari nafaqat axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ko'nikmasini o'zlashtirgan bo'lishi kerak, balki, o'z ta'lim resurslarini yaratishga ijodiy yondashuvni yo'lga qo'ygan bo'lishi va ularni tadqim etishni no'anaviy usullarini joriy etish malakasiga ham ega bo'lishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020 yil 22 dekabrda "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida"gi 802-son qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligini tashkil etish to'g'risida"gi Farmoni. www.lex.uz
3. Erkaboyeva N.SH, Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisini tayyorlashga zamonaviy yondashuv, Maktabgacha ta'lim sohasida ta'lim samaradorligini oshirishning zamonaviy tendensiyalari respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari ADU 23-APREL, 2021 18-21
4. Muslimov N.A. Bo'lajak kasb ta'limi o'qituvchilarini kasbiy shakllantirish / Monografiya. – T.: Fan, 2004.
5. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., To'rayev A.B. Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari – Toshkent, 2015.
6. Muslimov N.A., va boshqalar. Kasb ta'limi o'qituvchi-larining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi/ Monografiya. – T.: «Fan va texnologiya» nashriyoti, 2013.